

AFRIKA

Afriko ekvator deli na dve skoraj enaki polovici. Na vsaki polovici so skoraj enaki podnebni in rastlinski pasovi ter prst kot na drugi. Samo njen skrajni severni in južni del segata iz tropskega v subtropski pas (sredozemsko podnebje); v tropskem pasu je 75% Afrike.

Ob povratnikih so puščave: **Kalahari** in **Sahara**; imajo večji obseg, ker so pasati suhi in vroči, ker ne gredo nad morjem (na Floridi npr. so pasati vlažni, ker gredo čez morje, čeprav je tudi Florida blizu povratnika).

Nad ekvatorjem se zrak dviga in pasati se v Afriki odklonijo zaradi Coriolisove sile.

Ljudje širijo puščave z uničevanjem rastlinstva.

Jedro afriške celine tvori star masiv, ki ga gradijo predkambrijski graniti in gnajsi (gnajs=metamorfna kamnina)

Afriko delimo na **visoko** in na **nizko Afriko**. Meja med njima: Benguele → Kongova kotlina → obrobja Afriškega višavja → do rdečega morja. V nizki Afriki prevladujejo magmatske kamnine ob obalah pa metamorfne. Apnenca v Afriki NI! Afrika je bolj ravna, a ima ostre robove – nizke obale – posledica abrazije. Višavja so vulkanskega izvora.

V Afriki imamo 3 povodja:

- povodje **Atlantskega oceana** (največji delež); reke: *Niger, Volta, Oranje, Kongo*
- povodje **Sredozemskega morja** (najmanjši delež); reke: *Nil*
- povodje **Indijskega oceana** (Tihooceansko podnebje); reke: *Zambezi, Limpopo, Džuba*

Endoreična območja: nekaj v **Kalahari, Čadska nižina** (Čadsko jezero – se krči)

Areična območja: **Sahara** in ostalo....

Pragovi:

☐ Futa Džalon	☐ Vzhodnoafriško višavje
☐ Adamava (Kamerunska gora)	☐ Bihe
☐ Eneidi	☐ Zmajeve gore
☐ Air	☐ Tasili
☐ Jos	☐ Ahaggar
☐ Etiopsko višavje	☐ Tibesti
☐	

TEKTONIKA

V Afriki imamo dva tektonska jarka (učb. Str. 41):

- Vzhodnoafriški tektonski jarek**
- Srednjeafriški tektonski jarek**

Vzhodnoafriški:

Pogorje Kilimandžaro, katerega vrh je Kibo. Severno od njega je ugasli ognjenik Kenija.

Srednjeafriški:

Dva dela se ugrezneta, en del se napolni z vodo. Imamo vulkanske kamnine; voda je tam ker je dovolj padavin.

Razdalja med Afriko in Madagaskarjem se vsako leto poveča za 8cm.

Potem se ugrezne še Viktorijina kotlina (Viktorijino jezero).

Tektonska jezera: Tanganjika, Malavi (Njasa), Kivu, Rudolfovo jezero, Albertovo jezero, Viktorijino jezero

3 Afriška višavja:

- Višavsko
- Jezersko
- Južnoafriško

Pozitivne posledice vulkanskega delovanja so rudna bogastva (baker – bakrov pas, zlato)

POSELJENOST

Poseljeni so samo obalni deli, a ne v tropskem ekvatorialnem delu; kjer so puščave in močvirja ljudi NI!

GOSPODARSTVO

V Afriki je 40% svetovnega gospodarskega potenciala. Na rekah so zgrajeni jezovi (Nil, Zambezi, Volta).

Večina prebivalstva je prerevnih. Ne spleča se investirat v energetiko (politični in gospodarski razlogi) in gospodarstvo. Vlagajo samo v rudnike. V afriki je tudi rudarstvo, ker je veliko rud.

Nekatere Afriške države so odvisne samo od enega izdelka, zato so tudi revne, Take so npr. Nigerija, Angola in Gabon, ki so odvisne samo od nafte.

Problem afriške krize:

- kolonizem
- vladajoča elita pobere denar
- plemenske in sorodstvene vezi
- državljanske vojne (podhranjenost, bolezni)
- podrejena vloga žensk
- neugodne podnebne razmere
- prometna infrastruktura
- narašča zaradi problema naraščanja prebivalstva
- ni izobraževanja (pismenost je okoli 10%, edino pri muslimanskih državah je 80%, zaradi vere)

Rešitve afriške krize:

- demokracija
- izobrazba
- tuja vlaganja
- infrastruktura (morali bi se bolj povezati med seboj)
- izboljšanje vodne oskrbe (imajo težave z pitno vodo)

KMETIJSTVO

POLJEDELSTVO:

večina prebivalstva Afrike (65%) živi od kmetijstva. Kmetijstvo je najpomembnejša oblika gospodarstva v Afriki.

V Afriki imamo **tržno** in **samooskrbno** kmetijstvo. Prevladuje poljedelstvo (namakalna pšenica), živinoreje praktično ni zaradi muhe cece.

Na samooskrbnih kmetijah gojijo:

- batate (sladki krompir)	- arašidi
- manioke	- baobab
- jam	

Samotržno kmetijstvo: plantaže

- kava	- kakav
- čaj	- sizal
- sladkorni trs	- arašidi (zaradi potreb ZDA)
- tobak	
-	

Imamo tudi namakalno poljedelstvo pri Nilu in sredozemsko kmetijstvo v JAR, ki je tudi zelo uspešna, ker izvažajo v Veliko Britanijo.

V tropskem pasu pa se pojavlja lov in nabiralništvo.

ŽIVINOREJA (ogromno bolezn):

V sahelskem pasu je nomadska živinoreja.

Tržna živinoreja je ovčjereja v JAR. Ta ovčjereja je ekstenzivna. Gojijo karakulske ovce za volno izvažajo pa v VB, ker je JAR članica common wealth-a.

SUŠE IN BOLEZNI

V pasu Sahela je suša (Mavretanija, Niger, Mali, Čad, Sudan,...).

Izohiete – letna količina padavin je od 100-600mm. Ni vsega kriv narava, ampak tudi človek.

Naravni vzroki za puščave:

- geografska širina oz. Pasati (pasati bi morali biti od 30°- 25°, a ni so ampak so 35°-25°)
- stalno območje visokega pritiska

Človek:

- posekavanje gozdov
- uničitev stepe; tja potem pride pesek

Karmatan je veter, ki prinese pesek (dezertifikacija).

Imamo *tri* skupine bolezni:

1.) **posledica podnebja** (vodni paraziti):

- **malarija**; zanjo obstaja cepivo, vendar je umrljivost vseeno velika, ker ni veliko zdravnikov in ni denarja za zdravila; prenašajo jo komarji, ki se v vodi in vlagi (visoke temperature) hitro razmnožujejo.
- **bilharzova bolezen (bilharcioza)**; širi se v umetnih kanalizacijah, v vodi; širi jo metljaj in požre jetra
- **rečna slepota**; nek črv požre možganski živec
- **rumena mrzlica**; cepivo obstaja
- **spalna bolezen**; prenaša jo muha cece; obolijo ljudje in živali; v zadnji fazi te bolezni zaspiš, prej pa trpiš; proti njej so špricali z pesticidom DDT (diditil)

2.) **posledica slabe higiene** (prenaša se z dotikom):

- **sifilis (gonoreja)**
- **hepatitis (A, B in C)**
- **otročka paraliza** (cepijo te lahko že prej)
- **AIDS** (velika neosveščenost)
- **koze**
- **gobavost**
- **kolera**
- **tifus**
- **kuga**

3.) **posledica pomankanja hrane:**

a) **pomankanje proteinov** (premalo hrane):

- **hiranje**; v zadnji fazi se trebuh napihne, ker se tvorijo plini v želodcu; danes za hiranje ne umirajo več toliko kot včasih
- b) *pomankanje vitaminov:*
- **rahitis**; pomankanje vitamina D (in Ca ter K)
  - **beri beri**; pomankanje vitamina B; posledica je da slabo vidiš
  - **skorbut**; pomankanje vitamina C

RASE

- 1.) **BELA RASA**; severna Afrika je bela. Imamo **semitsko skupino** (*Arabci*), **hamitsko skupino** (*Berberi* (nomadsko ljudstvo), *Tauaregi* (nomadsko ljudstvo) in *Egipčani*) in **Evropejce**; na sever Afrike so se preselili Francozi, VB, a se ne za stalno, na jug pa so se za stalno preselili *Nizozemci* in *VB* – kolonizacija. Nizozemci so bili najbolj intenzivni. Mešanica Nizozemcev in avtohtonih prebivalcev so *Buri* (v zgodovini sta bili dve burski vojni). V Kongo pa so se preselili Belgijci.
- 2.) **MEŠANE RASE; etiopidi** (v Etiopiji; črnici+belci) in **nilotidi** (ob Nilu, črnici+belci, so zelo črni)
- 3.) **ČRNA RASA**;
  - **sudanidi** (najbolj znana skupina Sudanidov so Nube); so na J Sudana, kolonizirajo jih Arabci (Islam)
  - **bantuidi** (najbolj znani so Zulu, ki je eno najbojevitejših plemen v srednji Afriki; porazili so britance z sulicami)
  - **bambutidi** (najbolj znani so Pigmejci – najmanjši ljudje)
  - **hotentoti**; živijo okrog Kalaharija, v savani in so nomadi, ki se ukvarjajo z živinorejo
  - **grmičarji** (Bušmani); živijo v Kalahariju, so nomadsko ljudstvo in se ukvarjajo s poljedelstvom
  - **malagaši**; na Madagaskarju

JEZIKOVNA SESTAVA AFRIKE

Tu je okrog 800 jezikov, ti jeziki pa nimajo svoje pisave. 90% vseh pismenih je muslimanov. Pismeni ljudje so le še v kolonizacijskih šolah.

Jeziki:

- o hamitščina – največ ljudi - o semitska skupina – Arabci - o svahili - o masaji - o yoruba - o kikuju - o ibo	}	angleščina, francoščina

VERSTVA

- **Islam** – 90% - muslimani; v Afriki so samo Suniti, ker se je vera širila v drugi fazi
- **Kopti** – v Etiopiji; bili naj bi pravi predniki krščanstva, ker imajo podobne obrede kot krščani; izvirajo iz kralja Salomona in kraljice Esabe
- **Animizem** - vera v duhove
- **Kristjani**